

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Review

คานธี ความรู้ฉบับพกพา : GANDHI*

ปัทมาวดี ประพันธ์กุล และประทีป พิษทองหลาง

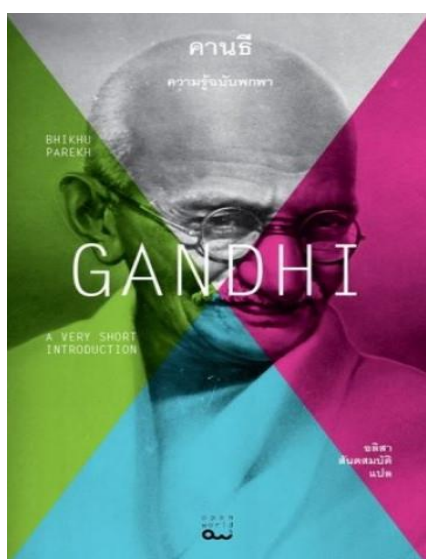
Pattamawadee Prapankul and Prateep Peuchthonglang

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

Department of Social Sciences and Humanities, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,

Rajamangala University of Technology Lanna.

*Corresponding Author. Email: Khun_Jedrin@hotmail.com.

แปลจากหนังสือ: Gandhi : A Very Short Introduction

ผู้เขียน: ภิกขุ ปาเรคห์ (Bhikhu Parekh)

ผู้แปล: อลิสา สันตสมบัติ

สำนักพิมพ์: โอเพนเวิลด์ส (openworlds)

จำนวนหน้า: 232 หน้า

พิมพ์เมื่อ: มีนาคม 2557

บทนำ

มหาตมะ คานธีถือเป็นบุคคลสำคัญของโลกที่เป็นทั้งผู้นำและผู้บริหารที่ดี เป็นผู้นำในการต่อต้านรัฐบาลผิวขาวด้วยวิธีสัตยาเคราะห์แบบอหิงสาจนประสบความสำเร็จ ทำให้ชาวผิวขาวและผิวสีมีสิทธิเท่าเทียมกัน นอกจากนี้มหาตมะ คานธียังเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างประเทศอินเดียให้เป็นปึกแผ่นโดยนำเอาหลักทางศาสนาและการเมืองมารวมเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้ประเทศอินเดียมีเอกราชประชาธิปไตยมาถึงทุกวันนี้

หนังสือเรื่อง คานธี : ความรู้ฉบับพกพา ไม่เพียงแต่อธิบายถึงความสำเร็จทางการเมืองของประเทศอินเดียที่ถูกปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคมของชาวผิวขาว แต่ยังได้อธิบายถึงชีวประวัติตั้งแต่เกิดจนถูกลอบสังหาร หลักอหิงสา วิถีชีวิต ปรัชญาความคิดของคานธี พร้อมวิเคราะห์ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดเหล่านั้น อีกทั้งยังลงลึกไปถึงความเชื่อและศรัทธาของเขาด้วย คานธีเป็นทั้งนักคิดและนักปฏิบัติ เขาสร้างแนวทางการดำรง

* Received March 23, 2020; Accepted March 23, 2020

ตนผ่านการเชื่อมโยงและปรับใช้แนวคิดทางศาสนาและวัฒนธรรมต่าง ๆ และพัฒนาจนเป็นวิถีนำพาเขาไปสู่ความสำเร็จ

เนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างมากต่อการอ่านและครอบครอง ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้รับองค์ความรู้ใหม่ สร้างแรงบันดาลใจและฉีกมุมมองแนวคิดไปมากกว่าเดิม ขณะเดียวกันท้ายเล่มยังมีบทวิพากษ์แนวคิดและวิถีปฏิบัติของคานธีในบริบทสมัยใหม่ ผู้วิจารณ์จึงเลือกหนังสือเล่มนี้เพราะเป็นผลให้มองเห็นสิ่งเหล่านั้นด้วยมุมมองที่กว้างขึ้นและเป็นปัจจุบันมากขึ้น

เนื้อหา

หนังสือที่เล่มนี้เขียนโดยภิกขุ ปาเรคห์ (Bhikhu Parekh) ศาสตราจารย์ด้านทฤษฎีการเมืองแห่งมหาวิทยาลัยฮัลล์ (University of Hull) งานเขียนชิ้นนี้ถูกแปลเป็นภาษาไทยโดยอริสา สันตสมบัติ ของสำนักพิมพ์ โอเพ่นเวิลด์ส (openworlds) หนังสือเล่มนี้มีความหนา 232 หน้า ประกอบด้วย 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 ชีวิตและงาน ส่วนนี้ได้เล่าถึงประวัติของคานธีตั้งแต่เกิดจนถึงการถูกลอบสังหาร โดยโมหันทาส กรรมจันทร์ คานธี (Mohandas Karamchand Gandhi) ได้เติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมแบบผสมผสานนั่นคือ การได้รับความเชื่อเรื่องพระวิษณุจากพ่อ ศาสนาฮินดูผสมมุสลิมจากแม่ ศาสนาเซนต์เทคนาคำสอนหลักอหิंसाและการมีวินัยจากเพื่อนพ่อ รวมถึงศาสนาคริสต์จากการพบปะกับมิชชันนารี แต่ไม่มีความรู้สึกถึงซึ่งถึงศาสนาใดๆ รวมถึงศาสนาของตนเอง คานธีเป็นนักเรียนระดับปานกลาง ได้สมรสเมื่ออายุ 13 ปี และได้มีลูกถึง 4 คน จากนั้นเขาได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1888 เพื่อฝึกฝนการเป็นทนายความ แล้วจึงไปทำงานที่แอฟริกาใต้ เขาได้เผชิญกับการถูกเหยียดหยามและเลือกปฏิบัติจากคนในเมือง เขาจึงร้องหาความเป็นธรรม เขาได้จัดตั้งพรรคองเกรสแห่งอินเดียขึ้นและค้นพบวิธีสัตยาเคราะห์ คือการต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรงและประสบผลสำเร็จ

คานธีเดินทางท่องเที่ยวไปทั่วประเทศแบบเปิดหู เปิดตา และปิดปาก เพื่อที่จะได้รู้จักประเทศที่ตนจากไปนานกว่า 20 ปี จากการสังเกตของระหว่างการเดินทางของคานธี ทำให้เขาได้ข้อสรุปสำคัญ 2 ประการคือ 1. แม้การเรียกร้องเอกราชจะยังไม่ใช้วาระ แต่ก็มี การต่อต้านกฎข้อบังคับที่กดขี่ของเจ้าอาณานิคมมากขึ้นเรื่อยๆ 2. เขาเชื่อว่าอินเดียอยู่ในสภาวะเสื่อมถอย ซึ่งเขาสังเกตเรื่องนี้ตั้งแต่อยู่ที่แอฟริกาใต้ คานธีเขียนไว้ในฮินด สวราช (Hind Swaraj)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเน้นเรื่องสัตยาเคราะห์ที่คานธีได้วางแผนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะแผนงานสร้างสรรค์ อันจะเป็นกุญแจสู่การปฏิรูปทางศีลธรรมและการประกาศเอกราชทางการเมืองของอินเดีย เป็นเวลาเกือบ 30 ปีที่เขามุ่งมั่นอุทิศพลังทั้งมวลเพื่อสองสิ่งนี้

สำหรับความเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชนั้น เขาได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีและความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในปฏิบัติการ ทำให้คานธีได้กลายมาเป็นผู้นำแห่งชาติภายในเวลา 4 ปีที่เขากลับอินเดีย ผู้เขียนได้วิเคราะห์ว่า ภาษาเชิงศีลธรรม บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่

แพร่หลาย กิริยามารยาท ความมั่นใจในตนเอง และความกล้าหาญที่จะลุกขึ้นต่อต้านผู้นำที่ดำรงอยู่ยาวนาน และเป็นที่ยอมรับนั้น ทำให้เพื่อนร่วมชาติประทับใจในตัวของเขา

ในช่วงสองถึงสามเดือนสุดท้ายของชีวิต คานธีได้ต่อสู้อย่างกล้าหาญและอาวุธที่เขาเหลือเพียงหนึ่งเดียวคือชีวิต เขาได้สละชีวิตโดยการอดอาหารเพื่อปลุกจิตสำนึกและขับเคลื่อนพลังงานทางศีลธรรมของเพื่อนร่วมชาติผู้หลงผิด เขาเดินจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง เพื่อไปฟังเรื่องราวความโหดร้ายทารุณของคนเหล่านั้น และปลอบประโลมผู้คนที่เศร้าโศกและสูญเสีย แม้ในวันที่อินเดียได้รับเอกราชในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1947 คานธีก็ไม่ได้ไปกรุงเดลีเพื่อร่วมเฉลิมฉลอง เขายังคงต่อสู้กับความรุนแรง อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้น คานธีรู้ว่าความรุนแรงกำลังคืบคลานเข้ามาประชิดตัว แต่เขาก็ยังปฏิเสธไม่ขอรับความคุ้มครองใด ๆ สุดท้ายเขาก็ถูกลอบสังหารโดยชาวฮินดูในวันที่ 30 มกราคม ค.ศ.1948

บทที่ 2 ความคิดทางศาสนา คานธีเป็นนักคิดทางศาสนาผู้ลึกซึ้ง เขาได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ และศาสนาเชนมาอย่างลึกซึ้ง แต่แนวคิดทางศาสนาของเขาก็ขัดแย้งกับศาสนาเหล่านั้นทั้งหมด และมีลักษณะเฉพาะตัว เห็นได้ชัดว่าความเชื่อในพระเจ้าเป็นรากฐานความคิดทางศาสนาของเขา สำหรับคานธีแล้วจิตจักรวาลไม่ใช่ผู้สร้างแต่เป็นหลักการแห่งระเบียบ ไม่สามารถแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ด้วยเหตุผล เขา มองว่าศาสนาเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิธีที่มนุษย์คิดกับพระเจ้า เป็นเรื่องของคนคนหนึ่งที่ใช้ชีวิต แก่นของศาสนาไม่ใช่เทววิทยาแต่เป็นศีลธรรมอันดี จนกลายมาเป็นคตินิยมสรณศาสนที่เขาคิดว่าเป็นการสังเคราะห์มาอย่างสร้างสรรค์ ไม่ได้ทำให้เสื่อมเสีย

บทที่ 3 ธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีของคานธีว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์เกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับทัศนะของเขาต่อพระเจ้าและศาสนา มีความสลับซับซ้อนและมีความคลุมเครืออยู่มาก กล่าวโดยย่อ คานธีคิดว่ามีข้อเท็จจริงรากฐาน 3 ประการคือ 1. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล เป็นองค์รวมที่ผสานกันอย่างลงตัว เชื่อมโยงกันแบบพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2. มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน พัฒนาและล้มเหลวไปด้วยกัน 3. มนุษย์เป็นสัตว์ 4 มิติที่ประกอบสร้างขึ้นจากกาย จิต (เจตนา) อาตมัน (จิตวิญญาณ) และ สวภาพ (จิตวิทยาและศีลธรรม) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ก่อรูปพื้นฐานของศีลธรรมขึ้นมา สำหรับคานธี มนุษย์มีความสามารถทางศีลธรรมจำกัด ดังนั้นมนุษย์จึงควรมุ่งเน้นไปยังคนที่ตนรู้จักและคนที่ตนผูกพันด้วยสายใยแห่งความคาดหวัง ให้แน่ใจว่าตนไม่ได้สร้างผลประโยชน์ให้ตนเองแลกกับผลประโยชน์ของผู้อื่น เป็นทางเดียวที่จะป้องกันพวกสากลนิยมแบบนามธรรมที่เมินเฉยต่อความต้องการของคน

บทที่ 4 สัตยาเคราะห์ สัตยาเคราะห์คือการต่อต้านความอยุติธรรมแบบมีอารยะหรือการต่อสู้ผ่านการแสวงหาความจริง การยึดหลักของตนอย่างหัวชนฝา การยึดว่าตนเป็นฝ่ายถูก และความเห็นแก่ตัว และที่สำคัญไม่ใช่ความรุนแรง คานธีปฏิเสธความรุนแรงด้วยรากฐานทางศีลธรรม สำหรับคานธีแล้วการถกเถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลหรือการโน้มน้าวเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพราะเชื่อมั่นว่ามนุษย์มีวิญญาณ มีความรู้สึกทุกซอกทุกซอต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยทำงานภายใต้ 2 เงื่อนไขคือประการแรก มนุษย์ผิดพลาดได้ ควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา มองในมุมมองอื่น และอีกประการคือ มนุษย์มีความซับซ้อน มีอคติ ความชิงชัง และความเห็นอกเห็นใจ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อเหตุผลของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม สัตยาเคราะห์ก็มีขีดจำกัดต่าง ๆ เช่นกัน แต่มันก็เป็นวิธีเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทรงพลังเป็นสิ่งที่ใหม่และโดดเด่นทางศีลธรรม

บทที่ 5 วิพากษ์ภาวะสมัยใหม่ สำหรับคานธี ทุกอารยธรรมได้รับแรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นจากกรอบความคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับมนุษย์ ถ้ากรอบความคิดนั้นผิดมันจะทำลาย อารยธรรมทั้งหมดและกลายเป็นพลังชั่วร้าย เขาเชื่อว่าเกิดจากภาวะสมัยใหม่ที่ทอดทิ้งวิญญาณให้แก่กาย ไม่ลึกซึ้งในศีลธรรม อารยธรรมสมัยใหม่จึงเป็นความสำเร็จของมนุษย์ที่ซับซ้อนมากซึ่งคานธีได้ยกย่องความสำเร็จนี้ไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก เขาชื่นชมจิตวิญญาณของการชักถามแบบวิทยาศาสตร์ ประการที่สอง คือ การเข้าใจโลกธรรมชาติแล้วปรับปรุงด้วยตัวมนุษย์ การคาดการณ์และควบคุมธรรมชาติ กำจัดโรคภัยและยึดชีวิต ประการที่สาม คือ การปลูกฝังคุณความดีของพลเมือง ผู้เขียนวิเคราะห์ว่าเราไม่จำเป็นต้องยอมรับหรือปฏิเสธอารยธรรมสมัยใหม่ทั้งหมดแต่ควรจะต้องมีทัศนคติมากกว่าคานธี แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ภายในระหว่างจุดแข็งและขีดจำกัดของมัน

บทที่ 6 วิสัยทัศน์ต่อสังคมไร้ความรุนแรง คานธีเชื่อว่าสังคมที่แตกต่างกันมีประวัติศาสตร์และประเพณีแตกต่างกัน การแสวงหาต้นแบบหนึ่งเดียวจึงทำให้ไม่เชื่อมโยงและอันตราย สำหรับเขาแล้วทั้งหมดที่จะทำได้และควรทำคือแนะนำหลักการทั่วไปที่ควรใช้ปกครองสังคมที่ดี คานธีได้ประยุกต์ใช้หลักการทฤษฎีธรรมชาตินิยมมาใช้ในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ชีวิตทางเศรษฐกิจในสังคมที่ดีไม่ควรเป็นอิสระในตัวเองและยกตนเหนือใครแต่ควรพึ่งและนำทางด้วยหลักศีลธรรม สำหรับคานธีสังคมควรตั้งอยู่บนฐานของสวราชหรือประชาธิปไตยที่แท้จริง เขายืนยันว่ารัฐไม่ควรบังคับใช้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งเพราะรัฐไม่ใช่ความยินยอมเจตจำนงหรือความกลัวแต่เป็นการร่วมมือกัน

บทที่ 7 วิจักษ์ณ์วิจารณ์ ในส่วนนี้ผู้เขียนได้แสดงความเห็นวิจักษ์ณ์วิจารณ์ถึงคานธีที่แม้จะเสียชีวิตไปแล้วกว่าห้าทศวรรษ แต่ความเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของเขาก็กังยังไม่ลงรอยอยู่มาก ในหมู่ผู้วิจารณ์มองว่าคานธีเป็นปฏิปักษ์กับภาวะสมัยใหม่อย่างไม่ยอมอ่อนข้อ ผู้วิจารณ์บางคนมองว่านี่เป็นมรดกผสมปนเป พวกเขาเห็นว่าความคิดของคานธีมีลักษณะเป็นอนุรักษนิยม ถ่วงพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นโทษต่อผลประโยชน์ระยะยาวของคนจัณฑาลในขณะที่ผู้ชื่นชมคานธีมองต่างไปอย่างสิ้นเชิง สำหรับพวกเขาแล้วคานธีเป็นทั้งนักคิดและนักปฏิบัติ ในฐานะนักคิดเขายังค้นพบวิธีการในการเปลี่ยนแปลงการเมืองด้วยรูปแบบสัตยาเคราะห์ ใช้เหตุผลแทนความรุนแรง และในฐานะนักปฏิบัติ เขานำการต่อสู้ต่อต้านอาณานิคมครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความรักชาติที่มีมนุษยธรรมและเสรี แสดงให้เห็นว่าจะมีชีวิตทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จได้อย่างไรโดยไม่ต้องจ่ายอมลตบурณภาพแห่งตน

ท้ายเล่มมีบทอภิธานศัพท์ เป็นคำศัพท์ภาษาสันสกฤต/ฮินดี ที่เขียนและแปลเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น และบทหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้เขียนแนะนำหนังสือในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับคานธี เป็นผลดีต่อผู้ที่สนใจศึกษาในเชิงลึก

บทวิจารณ์

ภาพรวมของหนังสือ

หนังสือเรื่อง คานธี : ความรู้ฉบับพกพา ที่เขียนโดยภิกขุ ปาเรคห์ (Bhikhu Parekh) เป็นหนังสือที่เปิดโลกทัศน์และมุมมองของผู้อ่านได้อย่างดี อธิบายถึงมหาตมะ คานธี ผู้นำคนสำคัญในการเคลื่อนไหวเรียกร้องอิสรภาพของอินเดีย จากการเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร โดยใช้วิธีอหิงสา ซึ่งภายหลังได้กลายเป็นต้นแบบของการประท้วงแบบสันติที่ได้รับการยกย่อง อธิบายถึงปัญญาญาณที่ฉายส่องยุคสมัยของคานธีได้อย่างลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่อธิบายถึงฉากหน้าความสำเร็จทางการเมืองอันยิ่งใหญ่ที่ปลดปล่อยอินเดียจากการเป็นอาณานิคมแต่ยังแสดงให้เห็นทั้งในแง่วิถีชีวิต ปรัชญาความคิด และการปฏิบัติทางการเมืองเพื่อสังคมที่เป็นธรรม ทั้งยังช่วยให้เราเข้าใจถึงความหมายของอหิงสา สันติวิธี และสัตยาเคราะห์ วิสัยทัศน์ต่อสังคมไร้ความรุนแรงแม้ตนเองจะถูกเลือกปฏิบัติ เหยียดผิว และเหยียดวรรณะ แต่ก็ไม่ใช่วิธีการต่อสู้แบบความรุนแรง เน้นการพูดเจรจาอย่างใช้เหตุผลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์

คานธี ได้ตั้งชื่อขบวนการต่อสู้แบบไร้ความรุนแรงว่า *สัตยาเคราะห์* (สัตยาครุห์ Satyagraha) ซึ่งเป็นคำสมาสจากคำในภาษาสันสกฤตคำว่า สัตยา ที่แปลว่า ความจริง (ที่นำมาสู่ความรัก) และคำว่า อะเคราะห์ ที่แปลว่า ความเด็ดเดี่ยว (ที่นำมาสู่พลัง) รวมกันเป็น “ความจริงและความรักที่ผนึกเข้าเป็นพลังอันแข็งแกร่ง” นำมาอธิบายแนวคิดของการต่อสู้เพื่อความถูกต้องและนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ที่ปฏิบัติได้จริง เป็นแนวคิดของคานธีที่นำมาใช้เรียกร้องเอกราชของอินเดียในเวลาต่อมา และเป็นแบบอย่างของการเรียกร้องแนวอหิงสา (ความไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้าย)

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังมีการถ่ายทอดลักษณะความเป็นผู้นำของคานธีต่อการเมืองของอินเดีย โดยใช้หลักการทางศาสนาประยุกต์ใช้กับหลักการทางการเมืองจนประสบผลสำเร็จ มีบท การวิจักษ์วิจารณ์ต่อผู้วิจารณ์ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของคานธีอย่างตรงไปตรงมา ชี้ให้เห็นว่าผู้เขียนมีความเป็นกลางในการแสดงความคิดเห็นและสอดแทรกแนวคิดว่าการสะท้อนถึงประเพณีและวัฒนธรรมของศาสนาฮินดูและคริสต์ มีการเสนอคำพูดของไอสไตน์ที่กล่าวถึงคานธีว่า

“บุรุษผู้ทรงปัญญาและอ่อนน้อมถ่อมตน พกพาไว้ด้วยความแน่วแน่และคงเส้นคงวาไม่สั่นคลอน ผู้อุทิศพลกำลังทั้งหมดเพื่อยกระดับชีวิตประชาชนของเขาและสภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม บุรุษผู้เผชิญหน้ากับความป่าเถื่อนของยุโรปด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเรียบง่าย จึงยอมอยู่เหนือกว่าด้วยประการทั้งปวง คนรุ่นต่อๆ ไปคงแทบไม่เชื่อเลยว่า เคยมีคนที่มีเลือดเนื้อเช่นนี้อยู่จริงบนโลกใบนี้”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคานธีถือเป็นรัฐบุรุษของโลกใบนี้ที่ได้รับการยกย่องทั้งจากชาวอินเดียและชาวต่างชาติ มีการนำเสนอรูปภาพประกอบที่น่าสนใจและเป็นภาพจากเรื่องจริง อีกทั้งยังยกนำคำพูดของคานธีจากหนังสือที่เขาแต่งขึ้น ดังที่เขาได้แสดงความเห็นถึงเรื่องศาสนาว่า

“ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้บ้านของข้าพเจ้ามีผนังล้อมทุกด้านและหน้าต่างปิดสนิท ข้าพเจ้าต้องการให้วัฒนธรรมของทุกดินแดนพัดผ่านไปทั่วบ้านอย่างเสรีเท่าที่เป็นไปได้ แต่ข้าพเจ้าปฏิเสธที่จะถูกวัฒนธรรมใดก็ตามพัดจนล้ม”

เมื่ออ่านแล้วทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงความรู้สึกของคานธี ในส่วนท้ายของหนังสือมีอภิธานศัพท์ในรูปภาษาสันสกฤต/ฮินดี แปลเป็นรูปภาษาไทยพร้อมทั้งความหมาย มีการกล่าวเชื่อมโยงถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับคานธีอย่างครบถ้วน

จุดเด่น

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนังสือหมวดความรู้ทั่วไปและการใช้ชีวิต ที่มีคุณค่าทั้งต่อการอ่านและการครอบครองไว้ ซึ่งจะขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

ประการที่ 1 การใช้ภาษา เนื่องด้วยส่วนใหญ่จะมีการใช้คำภาษาสันสกฤต/ฮินดี ผู้แปลยังได้แปลความหมายไว้โดยใช้ภาษาที่อ่านง่าย ซึ่งทำให้เข้าใจได้มากขึ้น เช่น สวราช หมายถึง ประชาธิปไตยที่แท้จริง เนื้อหาในแต่ละหัวข้อกระชับได้ใจความ มีความครอบคลุมเกี่ยวกับชีวิตของคานธีตั้งแต่เกิดจนถูกลอบสังหาร มีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นเรื่องราว ผู้เขียนได้อธิบายเนื้อหาให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ง่ายขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นของตนเองและการวิเคราะห์เรื่องราว บทวิจักษ์วิจารณ์ที่มีการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงในยุคสมัยใหม่ แสดงให้เห็นถึงความเห็นต่างของผู้วิจารณ์หลายคนทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับทัศนคติของคานธี พร้อมทั้งแนะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่น่าสนใจ

ประการที่ 2 การออกแบบรูปเล่มที่สวยงาม ปกหน้าและปกหลังเลือกใช้สีสันฉูดฉาด เป็นรูปคานธีขึ้นปก ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้อยากหยิบมาอ่านและตีความได้ว่าออกแบบให้ใช้หลายสีเพื่อแสดงให้เห็นว่าคานธีมีความคิดและทัศนะหลายด้าน แต่ที่สุดแล้วก็นำเอาข้อดีของทุกด้านมารวมเป็นเนื้อเดียวเดียวกันจนประสบความสำเร็จ ภายในเป็นกระดาษแบบถนอมสายตาและมีรูปภาพประกอบที่ทำให้การอ่านไม่น่าเบื่อ อีกทั้งขนาดของหนังสือที่พอดีมือ พกพาสะดวก สามารถพกไปอ่านได้ทุกที่

ประการที่ 3 หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างมากต่อการอ่าน การนำเสนอปรัชญาความคิดทางด้านศาสนา และการเมืองแบบไม่นิยมความรุนแรง แสดงการต่อต้านโดยใช้เหตุผลนั้น สามารถนำไปใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะปัจจุบัน ที่มีการขัดแย้งทางด้านการเมืองเป็นอย่างมาก การนำหลักการทางความคิดและการผสมผสานทางด้านคำสั่งสอนแต่ละศาสนาของคานธีมาประยุกต์ใช้อาจจะช่วยให้ความขัดแย้งลดลง หลังจากผู้วิจารณ์ได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ช่วยให้เป็นคนมีเหตุมีผลมากขึ้น มองโลกในมุมมองที่ไม่เคยเห็นมาก่อน นำหลักการเอาใจเขามาใส่ใจเรามาใช้ช่วยให้เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และเข้าใจโลกธรรมชาติมากขึ้น

คานธี กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้คนในหลายๆ แ่งมุม ยกตัวอย่าง เช่น Martin Luther King นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนของชาวผิวดำในสหรัฐอเมริกา ที่ได้นำเอาวิธีต่อต้านอย่างสันติของท่านมาหาคำมาใช้ และคำแนะนำเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจของท่านมาหาคำมาใช้ คานธีก็ได้กล่าวถึงการพึ่งพาระบบทุนนิยมที่มากเกินไป เพราะสุดท้ายแล้ว ความเรียบง่าย ความมีอารมณ์ขัน ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวงนั้นสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนทำงานรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี

ประการที่ 4 หนังสือเล่มนี้มิได้จัดทำขึ้นเพื่อแสวงหาผลกำไร แต่เพียงต้องการนำเสนอชีวิตบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่น่ายกย่อง ซึ่งสามารถสรุปเส้นทางชีวิตของคานธี ดังนี้

ค.ศ. 1869 เกิด ที่เมืองโพรบันดาร์ รัฐคุชราต ประเทศอินเดีย
 ค.ศ. 1882 เข้าพิธีสมรสกับเด็กสาวอายุเท่ากันที่ชื่อ กัสตรูพา
 ค.ศ. 1887 ไปเรียนวิชากฎหมายที่ประเทศอังกฤษ
 ค.ศ. 1893 เดินทางไปประเทศแอฟริกาใต้ เพื่อว่าความให้ลูกค้ายาหนึ่ง
 ค.ศ. 1902 ใช้วิธี “สัตยาเคราะห์” (Satyagraha) เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในแอฟริกาใต้
 ค.ศ. 1915 พากรอบครัวกลับอินเดียซึ่งกำลังอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิอังกฤษ
 ค.ศ. 1919 อังกฤษใช้กฎหมาย Rowlan อันมีเนื้อหากดขี่ชาวอินเดีย คานธีนำขบวนชาวอินเดียประท้วงด้วยการหยุดงานทั่วประเทศ ผู้ปกครองชาวอังกฤษในขณะนั้นสั่งจับกุมคานธีเข้าคุกขัง นานกลายเป็นชนวนให้ประชาชนทั่วประเทศลุกฮือและก่อการจลาจลอย่างขนานใหญ่
 ค.ศ. 1947 อินเดียเป็นไทจากจักรวรรดิอังกฤษโดยสมบูรณ์
 ค.ศ. 1948 ถูกลอบสังหารเสียชีวิตในวัย 78 ปี ขณะที่กำลังสวดมนต์ไหว้พระกลางลาน
 นอกจากนี้ ผู้เขียนและผู้แปลมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วนทั้งหนังสือและภาพประกอบ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นคว้าต่อในรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจได้และมีการแนะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ท้ายเล่ม

จุดด้อย

ในหนังสือเล่มนี้ผู้วิจารณ์มองว่ามีจุดด้อยน้อยมาก เนื่องจากเป็นหนังสือแนวการใช้ชีวิตและปรัชญาที่มีคุณค่าอย่างมากต่อผู้อ่าน ซึ่งจะขออธิบายถึง 2 ประการดังนี้

ประการที่ 1 ผู้วิจารณ์เห็นว่ารูปแบบการเขียนที่เป็นเรื่องราว เน้นใช้คำพรรณนาโวหารและต่อเนื่องกัน อาจจะทำให้หนังสือเล่มนี้เหมาะกับผู้ที่ต้องการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับคานธีเป็นหลัก เพราะมีเนื้อหาที่ละเอียด บรรยายได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ผู้วิจารณ์มองว่าหนังสือเล่มนี้ไม่มีบทสรุปชีวิตของคานธี ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการอ่านหนังสือทั้งเล่ม

ประการที่ 2 การใช้คำบรรยายมีบางคำที่เป็นภาษาสันสกฤต/ฮินดี ซึ่งอาจเป็นปัญหาหนึ่งของผู้อ่านที่ทำให้เข้าใจยาก โดยต้องไปเปิดคำศัพท์จากด้านท้ายเล่มหนังสือและคำศัพท์บางคำไม่มีความหมายแปลไว้ให้ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านไม่ได้อ่านอย่างราบรื่นและอาจเข้าใจความหมายผิดไปในบางคำ

บทสรุป

หนังสือเรื่อง คานธี : ความรู้ฉบับพกพา เป็นหนังสือที่เปิดโลกทัศน์และมุมมองของผู้อ่าน ซึ่งได้อธิบายถึงแนวความคิด ปรัชญา หลักการทางศาสนาแบบผสมผสานของคานธี ช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนถูกลอบสังหาร คานธีถือเป็นรัฐบุรุษที่น่ายกย่องสรรเสริญ นักต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและเอกราชของอินเดียเป็นผู้นำคนสำคัญของอินเดียในการเรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยตนออกจากการเป็นอาณานิคม และประสบผลสำเร็จได้ด้วยวิธี

สัตยาเคราะห์แบบอหิงสา หรือการต่อต้านแบบไร้ความรุนแรง เน้นการพูดคุยเจรจาแบบมีเหตุมีผล เพราะคานธีเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ รู้สึกทุกข์สุขได้เหมือนกัน ดังคำว่า “การแก้ปัญหาจะต้องไม่ใช้การทำสงคราม หรือความรุนแรงทุกชนิด เพราะนั่นนอกจากคือการทำลายคุณค่าความดี ความงามที่มีอยู่ในมนุษย์ มันยังเป็นการปลุกด้านมืดของมนุษย์ ที่จะนำมาซึ่งการจ้องล้างจ้องผลาญกันไม่สิ้นสุด”

หลังจากได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วทำให้ผู้วิจารณ์เข้าใจแนวคิดและอุดมการณ์พื้นฐาน ชีวิตประวัติและผลงานสำคัญ รวมไปถึงข้อครหาและมุมมองบางเรื่องที่ส่งผลให้ มหาตมะ คานธี ถูกเกลียดชัง ผู้วิจารณ์วิเคราะห์ว่าแนวคิดในการเคลื่อนไหวและการใช้ชีวิตล้วนได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนทางศาสนาทั้งสิ้น ผู้วิจารณ์ได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากหนังสือเล่มนี้อยู่ 5 ประการ คือ 1) เคารพตนเองและเชื่อมั่นในตนเอง 2) ความเป็นคนใจกว้างแก่ศาสนาทุกศาสนา ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาจะช่วยให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะไม่ว่าศาสนาใดล้วนสอนให้ทุกคนเป็นคนดีและมีใจรักต่อเพื่อนมนุษย์ 3) ใฝ่สันติ ปฏิเสธสงครามและความรุนแรง 4.ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจทำการสิ่งใด และ 5) ความมีสำนึกแห่งความเป็นชาติ ดังคำกล่าวของคานธีว่า “ข้าพเจ้าจะไม่มีวันมีความสุขได้ หากผู้ที่ต่ำต้อยที่สุดดในบรรดาพวกเราไม่มีความสุข”

Reference

Parekh Bhikkhu. (2014). *Ghandi. Translate by Alisa Santasombut*. Bangkok: Open World. 6-231.